

Metsast, lauluvihikust ja kirjandusest:

Mälestusi kirjanikust ja tõlkjast Osvald Toomingast

Tänases sarja osas tuleb juttu mehest, kelle kohta kirjanik Elar Kuus on väga tabavalt öelnud: „Ta oskas elada koos loodusega ja oskas seda kuulata.“ See mees oli kirjanik, tõlkija ja Eesti Looduskaitse Seltsi asutaja Osvald Tooming.

Karin Hansson

Osvald Tooming sündis 26. jaanuaril 1914. aastal Vigala vallas Jädivere külas metsavahi perekonnas. Juba noore poisina ilmutas ta suurt huvi looduse vastu, tehes isaga pikki jalutuskäike metsas.

Ülikooli kõrvalt tööle

1920. aastal tuli perekond elama Virumaale Väike-Maarja kihelkonda Narka (Männisalu) külla. Alghariduse sai Osvald esmalt Raeküla algkoolis, kus ta õppis 1925. aastani. Seejärel jätkusid õpingud Väike-Maarja 6klassilises algkoolis. Gümnaasiumihariduse omandas Tooming Rakveres ja Tapal, kus ta tegi ka oma esimesed kirjanduslikud katsesed.

Tartu Ülikooli astus ta sooviga õppida õigusteadust. Kehva majandusliku seisuga tõttu tuli noormehel kooli kõrvalt kohe tööle asuda. Ta töötas ajakirjanikuna Vaba Maa korrespondendina, Virumaa Teataja toimetuse liikmena ning ajalehtede Rahva Hääl ja Sirp ja Vasar vastutava sekretärina. Töö kõrvalt tõlkis ta saksa ja inglise autorite luulet ning luges huviga Blaise Pascali teoseid. 25. mail 1951 Osvald Tooming vahistati ja määrati 25 aastaks vangi Vjatlagi. 1955. aasta märtsis sai ta amnestia ning vabanes, pöördudes tagasi Virumaale ja asudes kirjutama.

Osvald Toominga kirjandusalast tegevust saab vaadelda kahte moodi. Ühest küljest oli tegemist autoriga, keda paelusid maalähedased teemad, mets ja metsatöölised igapäevaelu; teisest küljest autoriga, kes tugevasti võitles valitseva ühiskondliku korra vastu. Suhteliselt lühikeste vahedega ilmusid romaanid „Pruuni katku aastail“, „Roheline kuld“, „Perekond Kirretid“ ja palju teisi.

Näidendid andsid sissetuleku

Osvald Toominga loominguga parimaks osaks peetakse tema jutustusi. Olles ise läbi

lugenud tema jutustustekogumiku „Lui-gelend“, olen arvamusel, et tegemist on tema parima raamatuga. Miks? Aga seetõttu, et selles raamatus on nii palju tabavaid looduskirjeldusi ja need on nii oskuslikult edasi antud, et ikka tekib taas ja taas soov raamatut kätte võtta ja uuesti lugeda.

Toominga luuleloomingu nii tähelepanuväärne pole. Osalt ehk selle tõttu, et tõlkimine ei võimaldanud kirjanikul isikliku luule kallal töötada. Siiski on teada, et Tooming on kirjutanud mõned loodusluuletused, tuntumad neist ehk „Metsavahi maja“ ja „Koer kuuvalgel“.

Vähem tähelepanuväärne pole ka Osvald Toominga draamalooming. Tema esiknäidend „Tuled süttivad“ jõudis lavale Tallinnas Rahvaloomingu Keskmajas 1948. aastal. Järgnesid kahevaatuselised naljamängud „Kükakünka kuningas“ ja „Külvikuu“.

Just näidendite kirjutamisega sai Osvald Tooming tuntuks ka väljaspool Virumaad, näidendid võimaldasid kirjanikul veidike parandada oma kehva majanduslikku seisuga. Kui Osvald Tooming 21. detsembril 1950 Eesti Nõukogude Kirjanike Liidu piduliku aastapäeva koosolekul üles astus, ütles ta muuhulgas: „Meie kirjandus vajab uut sisemist hingamist. Seetõttu tahan ma avaldada teoseid, mis kõnetaksid meie lugejaid vaimses ja hingelises laadis. Tahan kirjutada Virumaa metsadest, loodusest ja inimesest selle keskel. Tahan tagasi pöörduda juurte juurde, selle juurde, millest kõik sai alguse. Tahan olla oma loomingus niivõrd vaba, kui kirjeldan elavalt kõike seda, mida mu kõrv kuuleb ja silm märkab, kui ma viibin metsas ja kuulatan, mida sel mulle ütelda on.“

Loomulikult ei meeldinud selline otsekohene, patriootiline ja vastukäiv mõtteavaldus kirjanike liidu tollaegsetele liikmetele sugugi ja Tooming oli sunnitud veel samal aastal liidust välja astuma.

Osvald Toominga loomingut

tervikuna iseloomustab realistlik-romantiline joon ja seda just eelkõige tema romaaniloomingus. See on eriti tugevalt tajutav tema viimases romaanis „Kaksteist aastat“, mis ilmus 1963. aastal ja jutustas väga elavate kirjeldustega ühe perekonna lugu. Kohati kroonikana tunduv romaanis käsitletakse seda 12 aasta vältel. Romaanile määrati 1964. aasta mais kirjanduslik eripreemia.

Toominga publitsistlik kirjatöö on, nagu arvata võibki, väga looduslähedane. 1975. aastal kirjastuselt Eesti Raamat avaldatud dokumentaalne teos pealkirjaga „Puude taga on mets“ annab väga elavalt edasi Toominga tähelepanekuid Eesti metsade ja selle tervise kohta.

Metsaarmastusest tingituna aitas Osvald Tooming kirjutada uued ja tänapäevased sõnad eestlaste seas nii

armsaks saanud rahvuslikule laulule „Kõndis neiu mööda metsa“. Selle töö juures oli ta sunnitud laulusõnu mitu korda ümber kirjutama, mistõttu kirjanikust sõber Elar Kuus naljatades tema kulunud välimusega lauluvihikut „räbalaks“ nimetas. 1966. aastal moodustas Osvald Tooming Eesti Looduskaitse Seltsi ja oli selle auliige kuni surmani.

Osvald Tooming suri 6. juunil 1992. aastal Tartus.

Maja Haljalas, kus kirjanik Tooming aastatel 1955-1981 elas, on tähistatud kauni mälestustahvliga, mis avati pidulikult 26. jaanuaril 1994. päeval, mil kirjaniku sünnist möödus 80 aastat.

Osvald Tooming on teatrilavastaja ja näitleja Jaan Toominga ning fotograafi, fotokunstniku ja filmilavastaja Peeter Toominga (1939-1997) isa.